

Heidi Poikkimäki

HYGIENIAKASVATUS JA SEN HAASTEET
LASTENSUOJELULAITOKSESSA – OPAS
LASTENSUOJELULAITOKSEN HENKILÖKUNNALLE

Sosiaalialan koulutusohjelma

2018

HYGIENIAKASVATUS JA SEN HAASTEET LASTENSUOJELULAITOKSESSA - OPAS LASTENSUOJELULAITOKSEN HENKILÖKUNNALLE

Poikkimäki, Heidi
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Joulukuu 2018
Ohjaaja: Aho-smäki, Merja
Sivumäärä: 31
Liitteitä: 1

Asiasanat: lastensuojelu, hygienia, kasvatusoppaat

Opinnäytetyönäni toteutin projektiluontoisen kehittämistyön hygieniakasvatuksesta lastensuojelulaitokseen. Työn tuotoksena syntyi opas hygieniakasvatukseen ja sen haasteisiin lastensuojelulaitosympäristössä. Työ soveltuu uuden työntekijän perehdyttämiseen, sekä arjen tilanteisiin pohdinnan tueksi ja apuvälineeksi.

Työntekijöitä haastatteleamalla selvitettiin arjessa kohdattavia ongelmatilanteita, joita hygieniakasvatuksen saralla esiintyy. Näin esiin saatiin nostettua ajankohtaisia ja konkreettisia tilanteita, joita työssä tulee vastaan. Haastattelujen ja lähdemateriaalin pohjalta kokosin ”Opas hygieniakasvatukseen ja sen haasteisiin”-kirjasen.

Hygienia on aiheena aina ajankohtainen, ja erityisen tärkeää lastensuojelulaitoksessa. Hyvällä hygienialla ehkäistään paitsi tarttuvia tauteja, sillä edistetään myös lasten terveyttä, kehitystä ja hyvinvointia. Tavoitteena oli koota opas, joka ohjaa uutta työntekijää kohtaamaan uudenvlaisia tilanteita, mutta saa myös kokeneemmankin työntekijän pohtimaan asioita uusista näkökulmista. Opas toimii välineenä, jonka pariin voi tarpeen tullen arjessa palata.

HYGIENE EDUCATION AND CHALLENGES IN CHILDREN'S HOME - GUIDE FOR EMPLOYEES IN CHILDREN'S HOME

Poikkimäki, Heidi

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Bachelor of social services

December 2018

Supervisor: Ahomäki, Merja

Number of pages: 31

Appendices: 1

Keywords: child protection, hygiene, education guide

The aim of my thesis, I conducted a development project on hygiene education for the children's home. As a result, I produced a guidebooklet which examines hygiene education and the challenges within it in the context of child welfare. The guidebooklet is valid when training a new employee for the job. In addition, it is suitable for using as an aid in everyday situations and deliberation.

The everyday problematic situations concerning hygiene education were exposed were by interviewing child welfare workers. This method raised current, actual occasions, that the workers encounter on the job. Based on the interviews and reference material, I composed a "Manual for Hygiene Education and Its Challenges"-guidebooklet.

The issue of hygiene is constantly relevant and especially an important matter in children's homes. With good hygiene, not only contagious infections can be avoided but also the child's health development and well-being are secured. The aim of the thesis was to produce a guidebooklet, that encourages new employees to encounter unfamiliar situations and widens the perspectives of the more experienced workers as well. The guidebooklet serves as an instrument, which will guide the reader when facing everyday challenges.

.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LASTENSUOJELUN TYÖKENTTÄ	6
2.1	Sijoitettujen lasten moninaiset taustat.....	6
2.2	Henkilökohtaisen hygienian ongelmat näkyvät arjessa	7
2.3	Lastensuojelulaitos on sijoitetun lapsen koti, ohjaaja arjen tärkeä aikuinen .	7
2.4	Hyvän arjen merkitys hygieniarutiinien opettelussa.....	9
2.5	Lastensuojelulaitoksessa opitut asiat luovat pohjan itsenäiseen elämään....	11
3	AJATUKSIA SUORAAN TYÖKENTÄLTÄ	12
3.1	Esiinnousseet ongelmakohdat ja aidon läsnäolemisen tärkeys.....	12
3.2	Työyhteisö tukena, yhteisillä pelisäännöillä	13
4	HYGIENIA JA SEN OSA-ALUEET.....	15
4.1	Hygienian käsite ja historiaa	15
4.2	Käsienpesu	15
4.3	Huono suuhygienia kielii lapsen tarpeiden laiminlyönnistä	16
4.4	Murrosikäinen tyttö ja kehon muutokset	17
4.4.1	Intiimihygieniä	18
4.5	Murrosikäinen poika ja kasvava hygienian tarve.....	19
4.6	Peseytyminen	20
4.6.1	Hiusten hoito	20
4.6.2	Akne-ihon haasteet	21
4.6.3	Kynsien hoito	21
4.7	Loiset.....	22
5	PROJEKTI: HYGIENIAKASVATUKSEN OPAS	23
5.1	Opinnäytetyön tehtävä	23
5.2	Opinnäytetyön työelämän yhteys.....	23
5.3	Oppaan kokoamisen prosessi.....	24
5.3.1	Oppaan aihe ja suunnitelma.....	24
5.3.2	Oppaan tavoitteet.....	25
5.3.3	Lähdemateriaali	25
5.3.4	Valmis opas	26
5.4	Oppaan esittely.....	26
6	POHDINTAA.....	27
	LÄHTEET.....	29
	LIITE 1	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyönäni toteutin lastensuojelulaitoksen ohjaajille oppaan lastensuojelulaitoksen lasten hygieniakasvatuksesta ja sen haasteista. Opas kertoo lapsen ja teini-ikäisen hygienian tarpeesta ja iän tuomista hygieniantarpeiden muutoksista. Se kokoaa yhteen tietoa ja ajatuksia lastensuojelulaitosympäristössä kohdattavista haasteista ja ratkaisuksista lapsen hygieniasta huolehtimiseen.

Opinnäytetyön aihe syntyi harjoittelujen yhteydessä työskennellessä kyseisessä lastensuojelulaitoksessa. Hygienian hyvä toteutuminen on laitoksessa tärkeää monesta syystä, jo siksin, että ympäristö on hygieeninen ja turvallinen kasvuympäristö kaikille laitoksen lapsille. Erityisen tärkeää on kuitenkin kyetä antamaan riittävää tietoa ja taitoa aiheesta lapselle, jotta hän aikanaan pystyy huolehtimaan itsestään itsenäisesti. Lastensuojelulaitoksessa esiin tulevat ongelmat ovat moninaisia siksi, että ongelmat voivat kummuta monesta eri tekijästä lapsen taustassa. Taustalla voi olla laiminlyödyn kasvatuksen ja hoidon lisäksi myös traumoja, oireilua ja erilaisia diagnooseja. Lapsen päätyessä sijoitettavaksi lastensuojelulaitokseen hänen elämässään alkaa uusi aika uudessa ympäristössä. Lapsen elämässä muuttuu moni asia, mutta hän on sillä hetkellä silti se lapsi, jollaiseksi hänen historiansa ja kokemuksensa ovat hänet muokanneet. Puutteellinen kasvuympäristö ja laiminlyöty kasvatustapa ovat voineet jättää jälkensä lapseen, ja lapsen tiedot ja taidot tällöin harvoin ovat täysin ikätasoisella tasolla. Ongelmien lähteen ymmärtäminen auttaa myös työntekijöitä ymmärtämään lapsen tapaa toimia tai olla toimimatta erilaisissa tilanteissa. Lastensuojelulaitoksen arjessa työntekijän on itsereflektion lisäksi tärkeää muistaa arjen vastoinkäymisestä suoriutuminen lasta kehittäväällä, kasvattavalla ja kuntouttavalla tavalla. Näin ollen syntynyt materiaali, opas hygieniakasvatukseen ja sen haasteisiin, helpottaa esimerkiksi uuden, erilaisen nuoren taloon saapuessa palauttamaan mieleen syitä, keinoja ja toimintatapoja arjen toimintoihin, sekä voi antaa viitettä lasta kohdanneista ongelmista aiemmin hänen elämässään. Opas toimii myös uuden työntekijän perehdytysvälineenä. Työni avaa verhoa joskus ympäröivänsäkin ”hygienian” sanan ja käytännön ja arjen välillä, tuoden esiin konkreettisia esimerkkejä ja toimintatapoja.

2 LASTENSUOJELUN TYÖKENTTÄ

2.1 Sijoitettujen lasten moninaiset taustat

Lapsen sijaishuolto tarkoittaa sitä, että lapsi on huostaanotettu tai kiireellisesti sijoitettu kodin ulkopuolelle. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla tavalla, joka vastaa lapsen tarpeita. (Lastensuojelulaki 417/2007, 10 luku 49§.) Huostaanoton sekä kiireellisen sijoituksen syyt ovat aina vakavia. Näitä ovat puutteet lapsen huolenpidossa ja kasvuolosuhteissa, milloin ne vaarantavat lapsen terveyttä ja kehitystä. Lapsi voi myös olla itse vaarantanut omaa terveyttä ja kehitystään käyttämällä esimerkiksi päihteitä ja huumausaineita, tai käyttäytymällä rikollisesti. Ennen huostaanottoon tai sijoitukseen päättymistä on yleensä yritetty parantaa kotiooloja ja tukea vanhempien kasvatustyötä jo avohuollon tukitoimilla. Sijaishuoltoon päädytään aina vain, jos se on lapsen edunmukaista. (Lastensuojelulaki luku 9 40§.)

Jokainen lapsi tulee sijoitetuksi aina hieman erilaisista lähtökohdista. Lapsen kaltoinkohtelu on voinut olla monenlaista, ja lapsi on voinut saada osakseen useampia erilaisia haitallisia kokemuksia. Helpoiten tunnistettavaa on usein fyysinen pahoinpitely, kuten esimerkiksi lyöminen, potkiminen, raapiminen ja polttaminen. Fyysistä pahoinpitelyä voi olla myös lapsen tarpeiden laiminlyönti. Silloin lapsi saa riittämättömästi ruokaa, turvallisuuden tunne on heikko tai sitä ei ole, sekä hoitoa, vaatetusta, hygieniaa ja terveyden huoltoa laiminlyödään. Väkivalta voi olla myös henkistä, jolloin lapsi joutuu kohtaamaan uhkailua, pelottelua, nöyryyttämistä, eristämistä ja loukkaamista. Myös henkinen väkivalta voi tulla esiin lapsen henkisten tarpeiden laiminlyöntinä, jolloin vanhempi ei toimi lapsen tukena ja turvana, eikä pysty tarjoamaan lapselle vaadittua läsnäoloa. Lapsi on saattanut kokea myös seksuaalista hyväksikäyttöä. (Koulusivut-2017-2018-sivut 2017.)

Lapsen päätyessä laitossijoitukseen hänen historiansa voi olla siis hyvinkin värikäs. Erilaiset lähtökohdat johtavat keskenään erilaisiin nuoriin, joista jokaisella on omat haasteensa. Lastensuojelulaki viittaa jo selkeästi lapsen huolenpidossa oleviin puutteisiin. Mikäli lapsen perushuolenpidossa on ollut suuria ongelmia, on ensisijaisen tärkeää tasapainottaa tilannetta lapsen saapuessa sijoituspaikkaansa. Sijaishuollon tehtä-

viin kuuluu lapsen tarpeiden toteuttaminen; kuunteleminen ja kohtaaminen, kokonaisvaltaisen turvallisuuden luominen, rajojen asettaminen ja valvominen (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2018).

2.2 Henkilökohtaisen hygienian ongelmat näkyvät arjessa

Sijoituksen jälkeen voi olla ensimmäinen hetki lapsen elämässä, kun hänen perushoidostaan aletaan huolehtia kunnolla. Koska taustalla on silti edelleen laiminlyöty huolenpito ja kasvatusta, lapsen omat tiedot ja taidot esimerkiksi henkilökohtaisesta hygieniasta voivat olla erittäin puutteelliset. Toisaalta poikkeuksellisen käytöksen takana voi olla trauma, kuten seksuaalista hyväksikäyttöä. Tällöin puutteellinen kyvykkyys hygienian hoitoon ei välttämättä johdu riittämättömistä tiedoista ja taidoista, vaan mielenterveyden ongelmista ja traumaan liittyvästä käyttäytymisestä. (Apter ym. 2014, 19.) Työntekijän ymmärtäessä lapsen erikoiseen hygieniakäyttäytymiseen johtaneet syyt, hän pystyy työssään paremmin ohjaamaan lasta tukien samalla hänen kokonaisvaltaista kehitystään.

Sijoitettua lasta, kuten ketä tahansa muutakin lasta koskee myös Unicefin lasten oikeuksien sopimus. Lapsen oikeuksien artikla 13 viittaa moneen asiaan ja koskee myös lapsen hygieniakasvatusta; lapsella on oikeus saada tietoa. Päätyessään sijaishuoltoon lapsen tarina tulee työntekijöille tutuksi pikkuhiljaa tutustuessa. Samalla aletaan kertoittamaan kaikkea sitä tietoa, jota lapsella ei vielä ole, mutta hänelle tulisi antaa. Artikla 24 taas julistaa lapsen oikeuden elää mahdollisimman terveenä ja saada tarvittaessa hoitoa. Laiminlyödyn lapsen terveydentilasta tulee tulla tietoiseksi lapsen tullessa sijaishuoltoon, mutta tässäkin kohdassa henkilökohtaisen hygienian taitojen tarve nostaa päätään; itsestään huolehtimalla monet taudit ja tartunnat ovat ehkäistävissä. (Unicefin www-sivut 2018.)

2.3 Lastensuojelulaitos on sijoitetun lapsen koti, ohjaaja arjen tärkeä aikuinen

Lastensuojelulaitos on varsinkin pitkässä sijoituksessa lapsen koti, ja ehkä hänen ainoa kotinsa. Lastensuojelulaitokset onkin siksi pyritty usein luomaan mahdollisimman ko-

dinomaisiksi, muistaen turvallisuuden ja kuntouttavuuden. Turvallisuuden ja toistuvuuden tunnetta tuomassa lastenkodeissa on usein käytössä toistuva päivärhythmi. Se rytmittää ja vakiinnuttaa lapsen arjen, ja tekee päivän ja viikon kulun lapselle helposti ennakoitavaksi. Näin lapsella on parhaat mahdollisuudet kuntoutua, kasvaa ja kehittyä. Laitoksessa voidaan esimerkiksi pitää niin kutsuttuja koti-iltoja, jotka vahvistavat kodinomaisuuden ja koko laitoksen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lapsen tilasta riippuen hänellä on mahdollisuus myös esimerkiksi harrastaa, joko laitoksessa tai sen ulkopuolella. Lastensuojelulaitoksessa lapsella on omaohjaaja, joka tukee lapsen kiinnittymistä laitokseen, luo suhteen lapseen ja pitää silmällä lapsen kokonaistilanteen kehitystä. Lastensuojelulaitoksen ja sen yhteisön lisäksi lapsella voi olla biologinen perhe, sijaisperhe, sukua tai muita tärkeitä ihmisiä elämässään. Lastensuojelulaitoksissa pyritään hyvään yhteistyöhön lapsen läheisten kanssa, jotta lapselle tärkeät ihmissuhteet pysyisivät yllä, kuitenkin lasta vahingoittamatta. (Timonen-Kallio, Yliruka & Närhi 2017, 16-18; Eronen & Laakso 2016, 19-20 & Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2018.)

Lastensuojelulaitoksessa työskentelevän ohjaajan on tärkeää omata oikeanlainen työote, ja hallita lapsilähtöinen työskentelytapa. Lapsen kehitys, ikävaiheet ja tarpeet tulee tuntea ja tunnistaa hyvin. Ohjaajan tulee ymmärtää hyvin eri ikäkausien keskeiset tarpeet, ja osata ajatella jokainen lapsi kehittyvänä yksilönä, vaikka hänellä olisikin arjessa esiin tulevia oireita ja diagnooseja. Lastensuojelulaitoksen arki on itsessään iso kuntouttava tekijä sijoitetun lapsen hoidossa. Jokainen valittu toimintatapa on pala lasta hoitavaa prosessia. Ohjaaja tarvitsee työssään hallitun ammatillisuuden lisäksi myös vahvaa itsetuntemusta, sillä ohjaajan on kestävä lapsen käytös ja oireilu niin, että hoitosuhde on empaattinen, lämmin ja kasvattava, eikä työntekijä esimerkiksi heijasta omia käsittelemättömiä ongelmiaan ohjaustyöhönsä. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2018, Joensuu 2017.) Omaohjaaja on keskeisessä roolissa lapsen kiinnittämisessä laitoksen arkeen. Lapsen ja omaohjaajan suhde muodostuu ajan kuluessa tunnesuhteeksi, mutta omaohjaajan pitää kyetä säätelemään suhdetta ammatillisesti perustaen toimintatavat ja päätökset sopimaan lapsen asiakassuunnitelmaan ja hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Omaohjaaja on myös se aikuinen, joka pitää muun työyhteisön tietoisena lapsen tilasta ja tilanteesta. Omaohjaaja pääsee ja joutuu kokemaan usein lapsen suurimmat tunteen purkaukset. Vaatii hyvää ammatillista työtotetta kyetä ottamaan lapsen purkaukset vastaan niin, että agenda säilyy kuitenkin lapsen

käytöksen, kasvun ja niiden häiriöiden tulkitsemisessa. Näin muodostuvan ymmärryksen kautta on mahdollista vastata tuen tarpeeseen, jota lapsen kasvu ja kehitys vaatii. Työntekijän ymmärryksen ollessa riittävää, lapsen auttaminen ylipäättään mahdollistuu. Omaohjaaja on usein se aikuinen, jonka positiivinen palaute, aito läsnä oleminen ja hyvät vuorovaikutustaidot ovat keskeisessä roolissa saamaan lapsen tuntemaan olemaan kotonaan. Hyvä empatiakyky, eli taito asettua toisen ihmisen asemaan, tekee aikuisen läsnäolosta lapsen näkökulmasta uskottavaa. Hyvien vuorovaikutustaitojen ja empatiakyvyn lisäksi ohjaajalta edellytetään kykyä dialogiseen kanssa käymiseen ja itsereflektioon. Työn lähtökohtien ja tarkoitusten on oltava selvillä. Lapsen minuuden kehittäminen ja tukeminen edellyttää myös työntekijän oman minuuden tuntemista, jotta työntekijä voi tunnistaa lapsessa niitä tekijöitä, jotka lapsen hoidossa ja kasvatuksessa on otettava huomioon. (Timonen-Kallio ym. 2017, 26-27.).

2.4 Hyvän arjen merkitys hygieniarutiinien opettelussa

Koska arki itsessään on iso lasta kuntouttava elementti, on tärkeää sisällyttää arkeen vaadittavat hygieniaan liittyvät toimenpiteet. Aamuin ja illoin tapahtuvat hampaiden harjaukset, pesulla käynnit, käsien pesut ruokailujen yhteydessä ja oman huoneen siistinä pitäminen ovat pieniä asioita, joilla on kuitenkin suuri merkitys. Lapsi saattaa varsinkin lastensuojelulaitokseen saapuessaan olla tottunut olemattomiin hygienia tapoihin. Työskentely yhdessä lapsen kanssa ja uusien asioiden opettelu vaatii myös aikuiselta pitkäjänteisyyttä. Sijoitettu lapsi pyrkii monin tavoin testaamaan rajojaan. Se on lapsen keino testata uuden ympäristön luotettavuutta; kestävätkö nuo minua, vaikka olisin ihan kamala? (Joensuu 2017.) Nämä tilanteet tulevat usein vastaan nimenomaan arjen rutiinitoimintojen parissa, sillä hygieniasta huolehtimiseen liittyvät asiat ovat niitä, joita lapselta on vaadittava, niin lapsen oman terveyden kuin laitoksen muidenkin lasten terveyden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi. Pikkuhiljaa kertyvät hyväksytyksi tulemisen kokemukset, turvallisuuden tunne ja kotiutuminen uuteen paikkaan lisäävät lapsen mahdollisuuksia oppia ja omaksua uusia taitoja ja tapoja. Aikuisen tehtävä laitoksessa on tuoda lapsen elämään iloa ja hyvää oloa; vaikka lapsi aluksi taistelisivikin niitä tunteita vastaan. (Känkänen 2013, 269.)

Arki lastensuojelulaitoksessa on esimerkiksi perhesijoitukseen verrattuna erilaista, sillä lastensuojelulaitoksessa eletään ja asutaan yhteisössä. Laitoksessa asuu useita lapsia ja arjen aikuisia on enemmän, mutta läsnäolevat aikuiset vaihtelevat työntekijöiden työvuorojen mukaan. Yhteisö ja yhteisöllinen eläminen tuo arkeen erilaisia tunteita, kuten yhteenkuuluvuuden, tasa-arvoisuuden ja kuulluksi ja hyväksytyksi tulemisen tunteen. Jotta yhteisö on toimiva, jokaisen jäsenen on koettava siinä tietyt perustunteet; on koettava olevansa yhteisön jäsen, voivansa saada äänensä kuuluviin yhteisön asioihin liittyen, sekä koettava yhteisön vastaavan omia tarpeita. Kun jokaisella on mahdollisuus saada äänensä kuuluviin yhteisön keskeltä, se motivoi myös toimimaan osana yhteisöä yhteisön raamien puitteissa. Lastensuojelulaitoksessa tämä voidaan mahdollistaa esimerkiksi koko laitoksen yhteisillä ”palavereilla”, joissa jokaisella on oma puheenvuoronsa. Joskus myös lasten toisilleen sanomilla asioilla voi olla jopa suurempi merkitys, kuin aikuisen sanomalla, ja se voi edesauttaa yhteisön arjen sujumista. Oman äänen kuulluksi tuleminen on lapselle tärkeä kokemus myös kasvatuksellisessa ja kehityksellisessä mielessä. Lapsi saa taas yhden kuntouttavan, hyväksyvän kokemuksen. On tärkeää kokea, että omalla mielipiteellä on merkitystä ja se halutaan kuulla. Vaikka lapsella ei olisi mitään sanottavaa, on tärkeää, että hänellä on mahdollisuus päästä jotain sanomaan. (Pohjanoksa 2011, 38-44.)

Kun opetellaan uusia asioita, aikuisen tuki ja ohjaus on alussa tärkeää. Lastensuojelulaitoksessa aloitetaan lapsen tapojen ja käytöksen muutosprosessi, jossa keskeistä on kehittää lapsen toimijuutta omissa tilanteissaan. Toimijuuden kehittäminen vaatii toimijuuden kaikkien osa-alueiden kehittämistä. Ohjaajan on tärkeää läpi käydä asiat ensin omassa mielessään, jotta hän osaa tukea ja ohjata lasta riittävällä volyyymillä, kuitenkin tekemättä mitään turhaan hänen puolestaan. Mitä lapsi osaa tehdä, mitä osaamme tehdä lapsen kanssa yhdessä? Mihin lapsi fyysisesti kykenee itse, missä tarvitaan vielä aikuisen apua? Mitä lapsi haluaa, miten häntä tulee motivoida, jotta hän alkaisi itse haluta omaa kehitystään? Mitä täytyy tehdä, mitkä hygienian toimenpiteet ovat välttämättömiä suorittaa lapsen terveyden ja kehityksen kannalta, mitä voidaan lykätä odottamaan, kunnes lapsi on kykeneväinen siihen? Mitä voimme tehdä, onko mahdollista tehdä jotain vaihtoehtoisella tavalla? Mitä tunteita tämä kaikki lapsessa herättää, entä työntekijässä itsessään? Kun lapsi alkaa tuntea itsensä osaavaksi, aktiiviseksi ja sosiaalisesti henkilöksi, hän alkaa rakentaa omaa toimijuuttaan vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa, ja sulautumaan paremmin myös ympäristönsä yhteisöön.

Edellisiin toimijuuden kehittämisen kysymyksiin vastaaminen auttaa viemään tilannetta eteenpäin, ja pysäyttää ohjaajan huomioimaan tilanteen riittävällä laajuudella. (Launiainen & Sipari 2011, 34-39.) Mielestäni tilanne, esimerkiksi peseytyminen, voidaan käydä läpi kohta kerrallaan. Näin sovelletaan edellä mainittua toimijuuden kehittämistä hygieniakasvatuksessa. Osaako lapsi pestä itsensä, onko hän peseytymisen jälkeen puhdas, vai tarvitseeko hän tietoa ja neuvoa lisää? Kykeneekö lapsi itsensä pesemiseen, vai onko hänellä esimerkiksi liikuntarajoitetta tai haavoja ym. jotka tulee suojata ennen peseytymistä? Tahtooko hän pesulle, onko tahto olla likainen oire jostain syvemmästä traumasta? Onko syytä vaatia lasta peseytymään kunnolla ”ohjeiden mukaisesti” vai onko lapsen elämässä sellainen hetki, että voidaan olettaa vaikka vain vesipesun riittävän, kunnes akuutti tilanne arjessa on ohi? Miksi lapsi tuntee tilanteessa näin, voinko keskustelemalla vaikuttaa lapsen tunteisiin ja auttaa häntä kohtaamaan tunteitaan rinnalla kulkien?

2.5 Lastensuojelulaitoksessa opitut asiat luovat pohjan itsenäiseen elämään

Hyvät arjen hallintataidot, itsenäiseen elämään kykeneminen, yhteiskuntaan integroituminen ja koulutuksesta työelämään siirtymisen mahdollistaminen ovat perimmäiset tavoitteet, jotka lastensuojelulaitoksen arki pyrkii lapselle tarjoamaan. Laitoksen työntekijöiltä tämä vaatii hyvän yhteiskunnallisten ja sosiaalisten tietojen perustan. Työntekijöiden pitää pystyä ymmärtämään yhteiskuntaan kiinnittymisen haasteet, jotta he pystyvät laitoksen arjen työssään pitämään päämäärän mielessään ja pyrkimään sitä kohti pienin arjen struktuureja ylläpitävin teoin. (Timonen-Kallio ym. 2017, 27.)

Nuoren lähestyessä itsenäistymisikää, on tärkeää pikkuhiljaa omata jo valmiudet itsenäiseen pärjäämiseen. Koko lastensuojelulaitoksessa elämisen ajan työyhteisön tärkein tehtävä on siis antaa lapselle niitä asioita, perusasioista lähtien, joita se vaatii. Kaikki alkaa sinä päivänä, kun lapsi muuttaa taloon. Pikku hiljaa tapahtuva lapsen tukeminen kohti hyvää itsetuntemusta, itsensä hyväksymistä ja itsensä kunnioitusta ovat pohja sille, että lapsi ennen pitkää on kykenevä ottamaan itsestään vastuun. Itsensä kunnioittamiseen kuuluu niin omasta henkisestä kuin fyysisestäkin hyvinvoinnista huolehtiminen. Lastensuojelulaitoksessa asuessa se tapahtuu vielä aikuisen valvonnan ja huolenpidon alla, mutta tärkeää on ajoissa, iän ja tason mukaisesti siirtää vastuuta

myös lapselle itselleen. Aikuinen opettaa lasta tunnistamaan omat rajansa, voimavaroja, ilon lähteet ja ahdistuksen aiheet. Toisaalta laitoksen aikuiset opettavat myös elämän epätäydellisyyttä, sillä alamäet ja epäonnistumiset ovat vääjäämätön osa jokaisen elämää. Lastensuojelulaitoksessa asuessaan lapsi oppii luomaan myös sosiaalisia suhteita, jotka ovat tärkeä osa ihmisen itsetunnon kehittymistä. (Salonen 1997, 10-11.) Joskus puutteet lapsuuden ajan perustarpeiden hoidossa voivat silti vahvistaa nuoren kokemusta siitä, että hän pärjää hyvin. Laiminlyödyssä kasvuympäristössä kasvanut nuori on saattanut joutua itse huolehtimaan asioista, joita lapsen ei yleensä tule hoitaa. Tämä kokemus saattaa olla erittäin positiivinen nuorelle, sillä jos nuori kokee pärjäävänsä hyvin arjessa, hän on usein positiivisempi itsestään ajatellessaan yleisesti koko elämäntilanteensa. (Myllyniemi 2015, 27-28.)

3 AJATUKSIA SUORAAN TYÖKENTÄLTÄ

Lastensuojelulaitoksen työntekijöitä haastatteleamalla sain esiin ajankohtaisia ja haastaviksi koettuja tilanteita arjen työstä.

3.1 Esiinnousseet ongelmakohdat ja aidon läsnäolemisen tärkeys

Työntekijöiden mieleen nousevat tilanteet olivat hyvin usein tavallisia arjen tilanteita, joissa korostui lasten erilaisuus keskenään. Toiminta- ja lähestymistapaa hygienihaasteiden parissa on osattava luontevasti muuttaa sen mukaan, minkälaista tukea lapsi vaatii. Toisilla ongelma saattaa olla jatkuva ja jokapäiväinen, kuten esimerkiksi malttamattomuus pysähtyä suorittamaan hygieniarutiinia, kuten käsienpesua tai hampaiden harjausta. Tällöin haaste on helposti selitettävissä esimerkiksi diagnoosilla, joka vaikuttaa lapsen käytökseen. Toisilla lapsista ja nuorista ongelma voi olla tiiviimmin sidoksissa tunne-elämään ja haasteita kohdataan silloin, kun lapsen elämässä tapahtuu negatiivisia tunteita herättäviä tapahtumia. Nämä tilanteet vaativat enemmän aikuisen hereillä oloa, sillä lapsen vetäytyessä vahvasti omiin oloihinsa, voi olla haastavampi huomata esimerkiksi hänen likaisuuttaan. Lisäksi hygieniasta huolehtimisen lisäksi tu-

lee pyrkiä tietoisesti siitä, mikä mieltä painaa, ja kuinka kokonaisvaltaista olotilaa saadaan paremmaksi. Joidenkin lasten kohdalla huoneen siisteys tai epäjärjestys saattaa kertoa suoraan kyseisen henkilön mielialasta ja olotilasta. (Henkilökohtaiset tiedonannot 22.11.2018.)

Haasteet ovat usein lapselle arkoja aiheita; hygienia on henkilökohtainen asia ja ongelmat hygieniassa ovat yleensä kiusallisia myös ympärillä oleville ihmisille. Ongelmat saattavat tulla esiin esimerkiksi fyysisenä likaisuutena tai epämiellyttävänä hajuna. Tarvitaan erityisen hienovaraista ja ammatillista työtettä, jotta ongelmaan saadaan puututtua ilman, että lapsi kokee häpeää itsestään. Tärkeää on hyvä, turvallinen ihmissuhde aikuiseen. Luotettava ja aidosti läsnä oleva aikuinen saa aremmankin lapsen kertomaan vaivoistaan, vaikka ne olisivat intiimejä ja yksityisiä, ehkä kiusallisia. Toisaalta koko ajan tulee huomioida ympärillä elävä yhteisö ja puuttua muita häiritsevään huonoon hygieniaan ennen, kuin muut nuoret ehtivät aiheuttaa pahaa mieltä. Välillä yhteisö saattaa toimia myös positiivisena potkurina oikeiden tapojen oppimiselle; huomautus likaisista käsistä ruokapöydässä saattaa toisen nuoren suusta kuulutua tehota paremmin, kuin aikuisen sanomana. Työntekijän tulee tiedostaa itse oman olemuksensa tärkeys. Kiireisenkin arjen keskellä täytyy mahdollistaa rauhoitettuja, kahden keskisiä hetkiä lapsen kanssa, jotta tällä on mahdollisuus päästä puhumaan niistäkin asioista, joita ei tahdo muiden kuulevan. Lapsen hoitoyhteyksistä huolehtiminen lisää luottamusta työntekijöihin. Ongelman ja tarpeen ilmetessä varattu lääkäri, hammaslääkäri tai gynekologi, jonne mennään tarvittaessa yhdessä, vahvistaa lapsen tunnetta siitä, että hänestä huolehditaan. Tällöin lapsen kynnys tulevaisuudessa kertoa vaivasta tai ongelmasta madaltuu. Tärkeää on myös opettaa nuorta hoitamaan yhteydenottoa hoitokontakteihin itsenäisesti, jotta itsenäistyessään nuori osaa itse varata tarvittavat lääkärit ja tarkastuskäynnit. (Henkilökohtaiset tiedonannot 22.11.2018.)

3.2 Työyhteisö tukena, yhteisillä pelisäännöillä

Työyhteisön tuki ja yhdessä asioiden läpikäyminen ja pohtiminen ovat tärkeitä silloin, kun taloon muuttaa uusi lapsi tai nuori, jonka tavat ja tottumukset ovat silmiinpistävän erikoisia, eikä niille löydy heti selkeää syytä. Tarpeellisen jouston antaminen lapselle helpottaa tilanteen muuttumista paremmaksi. Tärkeää on, että työyhteisö vetää yhtä

köyttä, ja tavat ovat kaikille työntekijöille tutut. (Henkilökohtaiset tiedonannot 22.11.2018.)

Haasteita ratkottaessa ohjaajat voivat luovasti ja mielikuvitukseksikaasti keksiä erilaisia keinoja hoitaa tilanteet niin, että ne olivat lapsellekin mukavia hoitaa. Esimerkkinä vaikkapa tavat saada kaksi minuuttinen kulumaan hampaita harjatessa. Ohessa voi käyttää ajastinta tai tiimalasia, kävellä pienen kierroksen, tai pestä hampaat yhdessä haastaen lasta suorittamaan homma yhtä hyvin kuin aikuinenkin. Kun rutiinihomma muuttuu lapselle mielekkääksi, se useiden toistojen myötä alkaa muuttua tutuksi tavaksi. Sitten lapsi alkaa vähä vähältä suoriutua paremmin itsenäisestikin. Työyhteisössä keinoja vaihdetaan pääasiassa vuorossa olevien ohjaajien kesken, joten kehitysjatatuksena pohdin parhaiden ja toimivimpien ideoiden nostamista koko työyhteisön tietoon, esimerkiksi työnohjauksen yhteydessä. (Henkilökohtaiset tiedonannot 22.11.2018.)

Erittäin tärkeää hyvän hygienian toteutumiseksi ja sen opettamiselle on säännöllinen, strukturoitu arki. Toistuvat rutiinit, joiden kiinni pitämistä talon jokainen aikuinen tasapuolisesti valvoo, luo selkeät puitteet sille, kuinka toimia. Positiivinen palaute kannustaa nuorta pyrkimään itsenäisempiin suorituksiin. Palaute arjessa on helppo antaa; esimerkiksi hiuksia letittäessä voi kertoa, kuinka puhtaat ne ovat, todeta kaikkien hienosti käyneen käsipesulla ennen pöytään saapumista tai positiivisesti ihmetellä illalla, että hoiditko jo ilman muistutusta iltapesutkin. Ohjaajien on tärkeää muistaa pitää toisensa ajan tasalla työvuoron tapahtumista. Tällöin jokaisen nuoren hygieniaan liittyvät hommat tulee varmasti hoidettua, mutta hyvällä yhteistyöllä ehkäistään myös satunnaisia yrityksiä vedättää ohjaajia, että on jo hoidettu jokin homma, vaikei olisikaan. (Henkilökohtaiset tiedonannot 22.11.2018.)

4 HYGIENIA JA SEN OSA-ALUEET

4.1 Hygienian käsite ja historiaa

Kuten jo edellä viitattiin, monet taudit ja tartunnat voidaan välttää hyvällä henkilökohtaisella hygienialla. Tämä on perusasia monessa yhteisössä, niin työpaikoilla, kouluissa kuin päiväkodeissakin. Hyvää, tai vähintään riittävää henkilökohtaista hygieniaa toteuttamalla suojellaan myös muita ihmisiä, tässä tapauksessa sijoitettujen lasten lisäksi myös työyhteisöä, harrastusyhteisöjä, sekä lasten perheitä ja muita kontakteja. (Mehiläisen [www-sivut](#) 2018.)

Sanalla hygienia tarkoitetaan ennaltaehkäisevää terveydenhoito-oppia. Jo 1800-luvulla hygienia, eli sairauksien ennaltaehkäisy nousi sairauksien parantamisen rinnalle yhtä tärkeäksi tavoitteeksi. Tällöin jo on ajateltu, että kansan terveydentilaa voidaan parantaa, kun puututaan jo ennaltaehkäisevästi sairauksien ja tautien aiheuttamiin tekijöihin. Yksilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen ja lasten hygieniakasvatus katsottiin vielä 1900-luvun alussa kuuluvaksi perheille, mutta havahduttiin siihen, että perheet tarvitsevat silti ohjausta ja informaatiota aiheesta. Tuolloista hygieniakampanjaa onkin projektina verrattu lukutaidon juurruttamiseen, joten kyseessä oli suuri suunnanmuutos tiedottamisessa. Pääsisältö materiaalissa oli oikeanlaisten elintapojen opettaminen. Lika ja epäjärjestys oli epäsuotuisaa, joten tavoitella tuli puhtautta ja järjestystä. Hygieeniset neuvot koskivat niin siivoamista ja syöpäläisten torjuntaa, kuin vaateetusta, ravintoa ja pikkulasten hoitoakin. Ajatuksena oli saada väestö keskittymään elämässään terveyden ylläpitoon. (Harjula 2007, 16 & 27-28.)

Seuraavissa kappaleissa käydään läpi hygienian osa-alueita, kehon osa kerrallaan, nykyaikaisten suositusten mukaan.

4.2 Käsienpesu

Monet hengitystieinfektiot ja vatsataudit on ehkäistävissä hyvällä käsihygienialla. Eri-tyisesti taudit leviävät käsien välityksellä yhteisössä, kuten lastensuojelulaitoksessa. Kädet tulisi pestä aina ruoanlaiton yhteydessä, ennen ruokailua, wc-käynnin jälkeen ja

ulkoa tai muusta tilasta kotiin palatessa Aikuisen esimerkki on tärkeää ja innostavaa lapselle. Aikuinen varmistaa, että käsienpesuun löytyy aikaa, ja huolehtii, ettei se unohdu. (Terveyskylän www-sivut 2017; Kyllönen 2009.)

Käsien pesuun riittää saippuapesu, mutta esimerkiksi vatsatautiepidemian ollessa vauhdissa, on hyvä käyttää lisänä vielä desinfioivaa käsihuuhdetta. Käsi pesu aloitetaan kastelemalla kädet haalealla vedellä. Tämän jälkeen käteen otetaan saippuaa, jota vaahdotetaan noin kaksikymmentä sekuntia; käyden huolellisesti läpi sormet ja sormien välit, kynnet ja kynsien ympärökset. Vaahdotuksen jälkeen kädet huuhdellaan niin, että kaikki saippua lähtee pois. Lopuksi kädet kuivataan hyvin, sillä kosteissa käsissä on enemmän mikrobeja kuin kuivassa. Julkisissa tiloissa on hyvä käyttää paperia, kotiloissa omaa pyyhettä. Julkisissa tiloissa hana tulee sulkea paperin avulla. (Terveyskylän www-sivut 2017.)

4.3 Huono suuhygienia kieli lapsen tarpeiden laiminlyönnistä

Suun, ja näin ollen myös hampaiden terveys, on tärkeä osa ihmisen yleisterveyttä ja hyvinvointia. Suomessa kunnilla on velvollisuus järjestää hammastarkastus, eli suun-terveyden tilan seuranta alle kouluikäisille vähintään kolme kertaa ennen kouluikää ja vähintään kolme kertaa peruskoulun aikana, kuitenkin aina yksilöllisen tarpeen mukaan (Terveydenhuoltolaki 1326/2010, §15 & §16).

Kuitenkin jonkun lapsen kohdalla asian laita voi olla niin, ettei hampaista ole huolehdittu, vaikka yhteiskunta siihen mahdollisuuden tarjoaa, sillä hammashoidossa käyminen lepää useimmiten huoltajien vastuulla. Hoitamattomilla hampailla on todettu olevan yhteys esimerkiksi koulusta lintsuamiseen, päihteiden käyttöön ja jopa huostaanottoon. (Mannonen 2018.) Suun terveydentarkastus käynnin väliin jättävästä alle 13-vuotiaasta lapsesta tehdään lastensuojeluilmoitus, mikäli huoltajia ei puhelimitsekaan tavoiteta. Hoitamattomat hampaat voivat tulevaisuudessa haitata myös työn saantia ja parisuhteen muodostamista. (Simo 2017.)

Hyvään suun ja hampaiden puhdistukseen kuuluu arjesta tuttu rutiinipuuha, hampaiden pesu. Hampaat tulee pestä aamuin illoin fluorihammastahnalla ja pehmeällä hammasharjalla. Hampaaita tulisi harjata aina kahden minuutin ajan. Harjaus poistaa plakin hampaiden pinnoilta, ienrajasta ja hammasväleistä. Näin hampaat eivät pääse reikiintymään, eikä ientulehdus syntymään. Erityistä tarkkuutta hampaiden harjaus voi vaatia lapselta, jonka suussa on oikomislaitteita. Myös hampaiden välit tulisi puhdistaa päivittäin hammasväliharjalla tai -langalla. (Suomen hammaslääkäriliiton www-sivut 2013.)

Teini-ikäisen hampaiden hoitoon tulee kiinnittää erityistä huomiota. Viimeiset pysyvät hampaat ovat puhkeamassa, ja uusi hammas on puhkeamisvaiheessa kaikkein alttein reikiintymiselle. Ruokailutottumuksilla on iso vaikutus hampaiden tilaan, sillä jatkuva napostelu aiheuttaa liian usein happohyökkäyksiä suuhun. Janojuomana tulisi samasta syystä olla vesi. Teini-ikäisillä suusta voi löytyä jo lävistys. Suun sisällä olevat lävistyksiset ovat pääasiassa aina haitallisia hampaille, keräten plakkia ja aiheuttaen ienrajan vetäytymistä ja näin ollen hammaskaulan paljastumista, hampaiden lohkeilua ja tulehduksia. Ylipäätään muutokset ja jännitystilat nuoruuden ja aikuisuuden välillä voivat aiheuttaa hampaiden saralla narskuttelua ja purentavaivoja, joihin tulee havahtua ja hakea apua ajoissa. (Suomen hammaslääkäreidenliiton www-sivut 2013.)

4.4 Murrosikäinen tyttö ja kehon muutokset

Tyttöjen murrosikä alkaa keskimäärin kaksi vuotta aikaisemmin kuin pojilla. Tytön murrosikä sisältää erilaisia fyysisiä kehityksiä, kuten rintojen kehittymisen, häpy- ja kainalokarvojen kasvamisen ja pituuskasvun pyrähdysten. Murrosiän fyysisten kehitysten loppupuolella alkavat myös kuukautiset, usein noin 13-vuotiaana. Murrosiän muutokset ja niiden ilmaantuminen ovat kuitenkin yksilöllisiä. (Aalberg & Siimes 2007, 51-52.)

4.4.1 Intiimihygienia

Rintojen kehitys ei vaikuta juurikaan hygieniasta huolehtimiseen. Sukupuolielimien kehittyminen sen sijaan aiheuttaa muutoksia, jotka saattavat ihmetyttää ja jopa nolottaa, jolloin aikuisen ohjaus ja opastus on tärkeää.

Ennen kuukautisia alkaa emätin erittää valkovuotoa, jonka tehtävä on puhdistaa ja suojata emätintä. Valkovuodon määrä vaihtelee usein nuoren tytön kuukautiskierron mukaan. Tämä uuden asian ilmaantuminen saattaa hämmentää nuorta, varsinkin jos hänen tietämyksensä naiseksi kasvamisesta on puutteellista. Aikuisen tehtävä onkin tällöin kertoa mikä on normaalia, ja millaiset oireet valkovuodossa voivat viitata tulehdukseen. Normaali valkovuoto ei edellytä kuukautis- tai pikkuhousunsuojien käyttämistä, vaan niiden käyttö voi jopa altistaa tulehduksille ja hankaumille, ja näin vain lisätä valkovuodon määrää. Myöskään pesuaineiden käyttö alapesussa ei ole tarpeen, vaan voimakkaat pesuaineet voivat haitata emättimen bakteeritasapainoa ja altistaa tulehduksille. Valkovuoto on siis normaalia, ja riittävä toimenpide alapään terveydelle on päivittäinen vesipesu ja alushousujen vaihto. (Väestöliiton www-sivut 2018; Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön www-sivut 2018.)

Kuukautisia voi yleensä alkaa odottaa, kun ensimmäiset murrosiän merkit, rintojen kasvu ja karvoitus, sekä valkovuoto, ovat jo ilmaantuneet. Yleensä kuukautisten alkaminen on odotettu tapahtuma, ja tyttö on jo tutustunut kehonsa aukkoihin, ja on tietoinen niistä. Itseensä tutustuvaa tyttöä tulee myös muistuttaa hyvästä käsihygieniasta omaa kehoa tutkiessa. Tytön kertoessa kuukautisista asiallinen ja ilahtunut vastaanotto tiedosta vahvistaa tytön naiseksi kasvamisen hyvää kokemusta, kun taas negatiivinen vastaanotto asialle saattaa saada tytön pitämään kuukautisia pakollisena riesana. Tärkeää on kuitenkin, että asian saa jakaa jonkun kanssa, eikä tyttö jää kuukautistensa kanssa yksin. Kuukautiset voivat aluksi olla hyvinkin epäsäännölliset, ja se on täysin normaalia. Aikuisen on hyvä opastaa tyttö kuukautiskierronsa kalenteriin merkitsemiseen. Tällöin on helppo seurata, onko vuodon kestot normaaleja, sekä oppia seuraamaan kuukautisten rytmiä ja näin ennakoimaan niitä. Kuukautiskipuihin voi käyttää tavallista kipulääkettä. Myös kuukautissiteiden ja tamponien käytön aikuinen opettaa lapselle, muistuttaen ettei tamponien käyttö vielä ensimmäisten kuukautisten aikana ole välttämättä suositeltavaa. Kuukautissuojaa on ohjattava vaihtamaan riittävän usein,

muutaman tunnin välein, sekä hävittämään se oikein. Liian harvoin vaihdettu suoja altistaa tulehduksille, sillä kuukautisvuoto on hyvä kasvualusta bakteereille. Kuukautistenkin aikaan alapäälle riittää vesipesu, minkä voi tarpeen vaatiessa suorittaa myös kuukautissuojan vaihdon yhteydessä useamminkin päivässä. (Aalberg & Siimes 2007, 57-61; Väestöliiton [www-sivut](http://www.sivut.fi).) Mielestäni muistettava on, että kun lapsi on lastensuojelun asiakas, murrosikään kuuluvat muutokset ja tapahtumat saattavat olla vieraita lapselle, tai käsitykset niistä vääriä. Hän on saattanut kokea jo useat kuukautiset, mutta on edelleen tiedoton ja jännittynyt asian suhteen. Tällöin tuki aikuiselta on tärkeää, jotta kuukausittain tyttöä koskettava asia ei ala stressaamaan häntä.

4.5 Murrosikäinen poika ja kasvava hygienian tarve

Poikien murrosikä alkaa pari vuotta myöhemmin kuin tytöillä, keskimäärin noin 12-vuotiaana. Ensimmäinen poikien murrosiän merkki on kivesten kasvu. Tästä seuraavaksi hien haju muuttuu, ja murrosikään tulevan hien haju eroaakin kitkeryydellään ja voimakkuudellaan lapsen ja aikuisen hien hajusta. Pikku hiljaa mukaan tulee myös muut pojan murrosikään kuuluvat muutokset, karvoitus, kasvupyrähdykset, äänenmurros, spontaanit siemensyöksyt ja peniksen kasvu. Siemensyöksyjen ilmaantuminen voi lisätä tarvetta masturboinnille, jolloin aikuisen on hyvä muistuttaa tarvittavasta käsihygieniasta. Murrosiän muutokset tapahtuvat jokaisella yksilölliseen tahtiin. Poika voi kokea stressaavana, jos oma kehitys on hitaampaa, kuin esimerkiksi kavereilla. Olo tuntuu helposti joukkoon kuulumattomalta ja poikkeavalta. Aikuisen ohjaamana ja tukemana poika oppii kuitenkin hyväksymään oman kehonsa ja sen muutokset. Suurta hämmennystä pojassa voi aiheuttaa myös peniksen kasvu, sillä kasvu on usein nopeaa, mutta muutosta ei yleensä huomaa kuin poika itse. Tällöin pojan mieli voi täyttyä kysymyksistä ja arvailuista, mitä tapahtuu, mutta kynnys asiasta kysymiseen voi olla suuri. Aikuisen on siis muistettava tuoda poika tietoisiksi asioista, jotka ovat normaaleja. (Aalberg & Siimes 2007, 37-47.)

Hygienian tarve muuttuu ja vaikeutuu murrosikäisellä pojalla. Nuorta miestä on siis muistettava opastaa ja ohjata hygieniasta huolehtimisessa, sillä apua siihen hän ei välttämättä osaa pyytää. Ihon rasvoittuessa kuona-aineiden peseminen on haastavampaa,

kuin lapsena. Päivittäinen pesu saippualla on tarpeen, ja erityistä huomiota pitää kiinnittää kainaloiden, sukuelinten ja varpaiden pesuun. Laiminlyöty peseytyminen johtaa helposti edellä mainittujen alueiden tulehduksiin. Alapään pesussa poika voi tarvita selkeää ohjeistusta aikuiselta. Esinahan alle kertyy helposti vaaleaa, kokkareista smegmaa, joten esinahka on pestessä vedettävä terskan taakse. (Aalberg & Siimes 2007, 48.)

4.6 Peseytyminen

Suihkussa käyminen on suositeltavaa päivittäin murrosikäiselle nuorelle, sekä aina liikuntasuorituksen jälkeen. Pestessä huolellisuutta tulee kiinnittää erityisesti hiusten, kasvojen, kainaloiden, intiimialueiden ja varpaiden pesuun. Saippuan käyttö on suositeltavaa, muttei välttämätöntä. Saunoessa peseytyminen tulee suorittaa vielä saunan jälkeen, jotta iho ei jää hikiseksi ja likaiseksi. Pesun jälkeen kainaloihin on hyvä laittaa deodoranttia. Deodoranttia tulee laittaa aina puhtaaseen kainaloon. Tämä ehkäisee hikoilua, ja estää hien pahan hajun haittaamasta muita kanssa eläjiä. Peseytymisen jälkeen päälle puetaan aina puhtaat vaatteet. (Väestöliiton www-sivut 2018; MLL:n www-sivut 2018.)

4.6.1 Hiusten hoito

Hiukset tulee pestä, kun ne tuntuvat ja näyttävät likaisilta. Murrosikäisellä tämä tarkoittaa usein, että joka päivä, joka toinen päivä, tai vähintään joka kolmas päivä. Koska murrosikäisen iho rasvoittuu vauhdilla, myös päänahka rasvoittuu, ja saa hiukset näyttämään rasvaisilta. Hiuksia pestessä tulee käyttää shampooa, joka vaahdotetaan hiuksissa hyvin, ja hierotaan kauttaaltaan päänahkaan. Erityistä huomiota nuoren tulee kiinnittää asiaan hiusrajoilla, sillä hiusraja on helposti epäpuhdasta aluetta, minne myös finnit pääsevät näin ollen syntymään. Myös korvan taustat tulee pestä. Tyttöjen on hyvä käyttää pitkiin hiuksiin myös hoitoainetta, joka levitetään hiusten latvoihin, annetaan vaikuttaa, ja huuhdellaan hyvin pois. Hiusten pesun jälkeen rutiiniksi tulee opetella myös hiusten harjaus pitkissä hiuksissa, sopivalla, selvittäväällä harjalla. Kammatut hiukset näyttävät aina siistimmältä, ja säännöllinen harjaus ehkäisee pahojen takkujen ja rastojen muodostumista. (MLL:n www-sivut.)

4.6.2 Akne-ihon haasteet

Akne, eli finnit, ovat erityisesti murrosikäisiä piinaava iho-ongelma. Jopa 90% nuorista kärsii jonkinlaisista finneihin liittyvästä ongelmasta. Noin joka kymmenennellä nuorella finni-ongelma on niin suuri, että se luokitellaan akneksi, ja hoitoon tarvitaan apua lääkäriltä. Tällöin kysymys on talirauhasyksikön tulehduksesta, joka aiheuttaa mustapäitä, finnejä ja punoittavia näppyjä. Näppylät voivat pahentuessaan muuttua märkämäiksi, ja muuttua suuremmiksi tulehdusmuutoksiksi. Parantuessaan iholle voi jäädä erilaisia arpia. Aknen hoito on tärkeää, sillä iho on iso osa jokaista ihmistä, ja vaikuttaa näin myös psyykkiseen hyvinvointiin ja ihmissuhteisiin. (Duodecim www-sivut 2018.)

Hyväkään pesu ja kasvojen hoito ei poista aknea, mutta on silti tärkeää, jotteivat finnit tulehdu. Lääkäri ohjeistaa finni- paikallishoitoa ja kertoo tarvittavista tuotteista, ja määrää tarpeen tullen myös sisäisiä lääkkeitä. Aknen hoito on hidasta, ja nuori voi tarvita aikuisen tukea muistaakseen, että pikkuhiljaa vaiva on mahdollista saada pienemmäksi ja hallintaan. Iho-ongelmat voivat silti jatkua yli 20-vuoden ikäänkin asti, vaikka yleensä oireet vähenevät murrosiän loppupuolella. (Duodecim www-sivut 2018.)

4.6.3 Kynsien hoito

Nuorta tulee opastaa itsestään huolehtimiseen, ja yksi osa alue ovat sormien ja varpaiden kynnet. Kynsien repimiseen ja pureskeluun on hyvä puuttua, sillä kynsiä tulisi lyhentää leikkaamalla tai viilaamalla, jotta tulehduksilta vältytään. Kynnet on hyvä lyhentää pesun jälkeen, jolloin kynsi on pehmeämpää. Kynsivalleihin ja kynsien alle kertynyt lika tulee poistaa hyvin esimerkiksi kynsiharjalla. Kynnet leikataan varpaan tai sormen pään muotoisesti, kadottamatta kuitenkaan kulmaa kynsien reunoilta. Jos leikkausjälki jää repaleiseksi, reunan voi tasoittaa viilalla. Kynnet tulee myös opetella leikkaamaan sopivan mittaisiksi, sillä erityisesti varpaan kynnet voivat kasvaessaan tunkeutua muuten kynsivalliin ja aiheuttaa kipeän kynsivallintulehduksen. Kynsisakset, leikkurit tai viila tulee puhdistaa hyvin käytön jälkeen. (Duodecim www-sivut 2018.)

Kynsissä voi esiintyä kynsisientä, jonka tunnistaa helposti kellertävästä väristä kynnen reunalla. Nuorilla kynsisientä esiintyy erityisesti, jos kyseessä on aktiivisesti urheileva yksilö. Tällöin kynsisieni saa alkunsa pienestä kynteen kohdistuneesta hankaumasta, hiertymästä tai vammasta. Sieni voi levitä kynteen myös esimerkiksi varvasvälien iholta. Ennaltaehkäisyssä ja hoidossa on tärkeää puhtaat, kuivatut jalat, istuvat ja sopivan kokoiset kengät. Kynsisientä epäillessä on hyvä ottaa yhteyttä lääkäriin, sillä siihen eivät useinkaan tepsii apteekin itsehoitovalmisteet. (Ristimäki 2011, 28-29.)

4.7 Loiset

Suomessa tavataan yleisimmin vain kolmenlaisia loisia; täitä, kihomatoja ja syyhy-punkkeja. Ennaltaehkäisyssä kannalta tärkeää on hyvä käsihygienia ja omien tavaroiden säilytyksestä huolehtiminen. Erityisen tärkeää tämä on laitoksessa, jossa on paljon lapsia, sillä leviäminen voi tapahtua helposti. (Ahola 2009.) Tällaisia paikkoja ovat päiväkotien ja koulujen lisäksi myös lastensuojelulaitokset. Lasten vaihtuvuus, kotilomat ja talon ulkopuolella tapahtuvat harrastukset voivat olla riskikohtia, jolloin mahdollisuus loistartuntaan on olemassa. Tällöin olen havainnut, että hyvän henkilökohtaisen hygienian osaaminen korostuu, sillä parhaimmillaan voidaan estää tartunnan siirtymisen laitoksen kaikkiin lapsiin ja aikuisiin. Myös pyykkihuollon oikein hoitaminen on tärkeää.

Kihomadot ovat 3-13 millimetrin kokoisia pieniä vaaleita matoja, jotka asuvat ihmisen suolistossa. Kihomato tarttuu, kun ihminen nielaisee kihomadon munan. Muna on niin pieni, ettei sitä voi silmällä havaita. Tärkeintä kihomatojen ehkäisyssä ja leviämisen estämisessä on hyvä käsihygienia, erityisesti ennen ruokailua ja wc-käyntien yhteydessä. Munat voivat levitä esimerkiksi vuodevaatteiden ja ovenkahvojen kautta. Myös lyhyenä pidettävät kynnet estävät munia leviämästä. Kihomadot hoidetaan yleensä koko perheeltä kerrallaan, eli laitospäristössä koko yhteisön hoitaminen kerralla voi olla tarpeen. (Mehiläisen www-sivut 2018.)

Päätäi on 2-3 millimetrin kokoinen siivetön loinen, joka elää päänahassa, useimmiten korvien taustan ja niskan alueella. Päätäi elää imemällä verta. Päätäit tarttuvat suorassa

kosketuksessa, sekä pipojen, kampojen ja harjojen kautta. Päättäit aiheuttavat kutinaa puremakohdissa, ja pienen munat, saivareet, voi erottaa myös silmällä. Päättäistä pääsee eroon täisshampoolla, tai kammalla ja huolellisella pyykkihuollolla. Kuten kihomatojenkin kohdalla, myös täit voivat levitessään aiheuttaa sen, että koko yhteisö on syytä hoitaa kerralla. (Mehiläisen www-sivut 2018.)

Syyhyypunkit aiheuttavat kutisevan ihottuman, syyhyn. Syyhyypunkki on hyvin pieni, noin 0,2 – 0,4 millimetrin kokoinen. Syyhy tarttuu suorassa kosketuksessa iholta iholle, mutta myös vaatteiden ja petivaatteiden kautta. Syyhystä eroon pääsemiseen tarvitaan huolellista peseytymistä, lääkkeellinen hoito, sekä huolellisesti toteutettu pyykkihuolto. Laitosmaisessa ympäristössä syyhystä tulee helposti epidemia. (Terveystieteiden tutkimuskeskuksen www-sivut.)

5 PROJEKTI: HYGIENIAKASVATUKSEN OPAS

5.1 Opinnäytetyön tehtävä

Opinnäytetyöni tehtävä oli laatia opas hygieniakasvatuksesta lastensuojelulaitokseen. Oppaaseen kokosin yhteen hygieniakasvatuksen perusteet ja lastensuojelulaitokseen sijoitetut lapset taustoineen. Hygieniaan ja hyvään hygieniasta huolehtimiseen liittyviä tapoja käyn oppaassa läpi kehonosa kerrallaan, sillä mikäli työ koskettaisi vain esimerkkejä, jotka nousivat esiin haastattelujen pohjalta, saattaisi jokin henkilökohtaisen hygienian osa-alue jäädä käsittelemättä.

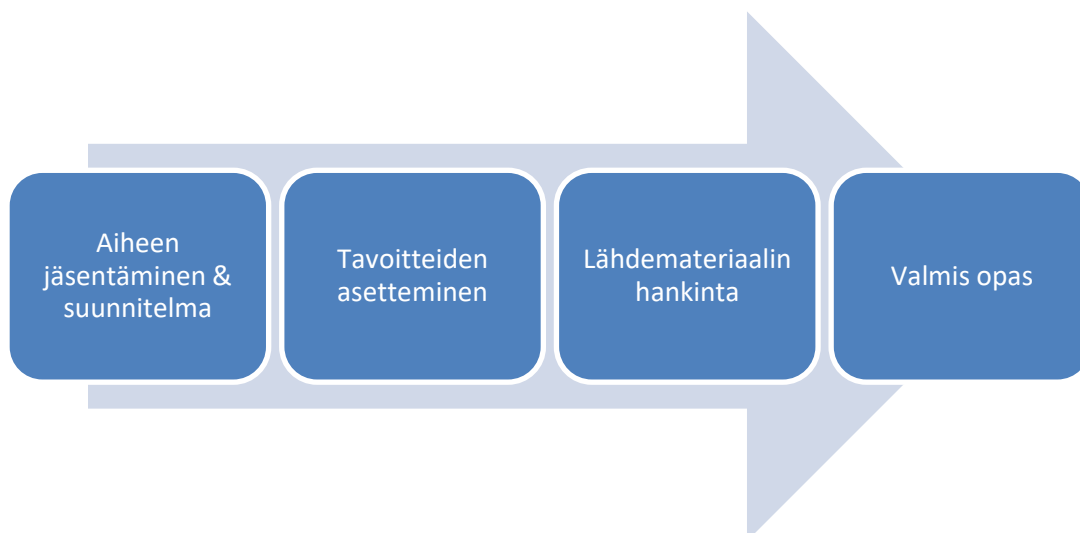
5.2 Opinnäytetyön työelämän yhteys

Yhteistyökumppanini oli yksityinen satakuntalainen lastensuojelulaitos. Lastensuojelulaitoksessa hoidetaan, ohjataan ja kasvatetaan noin 10-18-vuotiaita sijoitettuja lapsia. Lasten arki laitoksessa koostuu koulupäivästä, vapaa-ajan vietosta, arkisista askareista ja rutiineista, sekä harrastuksista. Jokainen lapsi kohdataan yksilönä, joten jokaisen henkilökohtaiset tarpeet, kasvatus- ja hoitosuunnitelman tavoitteet, seuranta ja

arviointi pohditaan jokaisen kohdalla juuri hänen parhaakseen. Sijoitetuilla lapsilla voi olla moninaisia ja erilaisia ongelmia ja haasteita, kuten koulunkäynnin vaikeuksia, epäsosiaalista käyttäytymistä, auktoriteettien vastustamista, psykiatrista oireilua, vanhemmuuden puuttumisesta johtuvaa turvattomuutta ja tarvetta suurempaan tukeen arkipäivän asioissa. Lastensuojelulaitoksen henkilökunta koostuu sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisista. (Lastensuojelulaitoksen www-sivut.)

5.3 Oppaan kokoamisen prosessi

Oppaan kokoamisen toteutin projektina. Päämäärä oli tuottaa valmis opas vastaamaan tilaajan tarvetta, eli lisämateriaalia hygieniakasvatuksesta. Kaaviossa 1 hahmotetaan oppaan suunnittelun ja etenemisen vaiheet. (Silfberg 2007, 15-19.)

Kaavio 1.

5.3.1 Oppaan aihe ja suunnitelma

Oppaan tarkoitus oli muotoutua apuvälineeksi lastensuojelulaitoksen arkea tukemaan ja hygieniakasvatuksen haastetilanteisiin, sekä muistin virkistämiseksi tutkituista, suositeltavista hygieniatavoista. Rajasin oppaan käsittelemään aihetta nimenomaan työntekijän näkökulmasta ja mahdollisimman arkikeskeisesti, huomioimalla kuitenkin las-

tensuojelu ympäristön mukaan tuomat haasteet. Lähdemateriaaleja päätin lähteä keräämään monipuolisesti teeman ympäriltä. Päätin toteuttaa haastatteluja osana materiaalin keräämistä, jotta saisin esiin työntekijöiden omia kokemuksia.

5.3.2 Oppaan tavoitteet

Oppaan tarkoitus on auttaa työntekijöitä työssään ja kehittää työyhteisön toimintatapa, kun toteutetaan hygieniakasvatusta haasteineen. Oppaan tavoitteena on pohtia ja jäsentää lastensuojelulaitoksessa asuvien lasten hygieniaan liittyviä ongelmia ja pysäyttää lukija ajattelemaan asioita myös uusista näkökulmista. Ajatuksena on kyseenalaistaa mahdollisia stereotyyppisiä ajatusmalleja likaisuudesta ja sottaaisuudesta, ja lisätä ymmärrystä ja selittää syitä toiminnan tai toimimattomuuden taustalla. Kirjanen toimii apuvälineenä myös uuden työntekijän perehdyttämisessä ohjaustyöhön lastensuojelulaitoksessa.

5.3.3 Lähdemateriaali

Oppaan kokoamisessa keskeistä oli monipuolinen aineiston keruu lapsen sijoituksen perusteista, lastensuojelulaitoksen arjesta, sekä ohjaajan työotteen ja ammatillisuuden merkityksestä. Oleellista oli myös etsiä ajankohtaista tietoa hygieniasta ylipäättään.

Hygieniasta on tarjolla paljon ja monenlaista tietoa ja materiaalia. Ongelmana kohtasin nykypäivän ekologisuus- ja kierrätysnäkökulman, sillä monesti kaikkein uusimmat tutkimukset lähestyvät hygienia-asioita vahvasti kestävän kehityksen, säästetyn veden ja kierrätettävien pakkauksien kautta. Internettiäkin hyödyntämällä löysin mielestäni parhaat lähteet selittämään asiat niin, että etusijalla olivat puhtaaksi tuleminen ja terveysongelmien hoito ja ennaltaehkäisy.

Lastensuojelulaki luo pohjan kaikkien lastensuojelulaitosten toiminnalle ja aiheesta onkin saatavilla runsaasti tietoutta. Oppaan kannalta oleellisinta oli valikoida käytettäväksi materiaaleja, joissa korostettiin arjen kuntouttavaa merkitystä ja ohjaajan roolin tärkeyttä. Lisää tietoa ja materiaalia sain toteuttamalla lastensuojelulaitoksen ohjaajille haastatteluja puolistrukturoitua haastattelu haastattelulomakkeen avulla (liite 1).

Haastattelulomakkeessa pureuduttiin kolmeen mielestäni oleellisimpaan henkilökohtaisenhygienian osa-alueeseen; suuhygieniaan, yleiseen peseytymiseen ja intiimihygieniaan. Haastattelukysymyksiä koostaessa hyödynsin myös omia havaintojani työkentältä. Haastattelujen yhteydessä kerätty tieto suoraan työkentältä nostaa esiin ajankohtaisia ja konkreettisia ongelmakohtia, sekä yksittäisten ohjaajien oivalluksia arjen työstä. Haastattelun avulla halusin saada selvää työntekijöiden ajatuksista, käsityksistä ja tunteista eri tilanteissa. Oppaan teema, hygieniakasvatus haasteineen, perustuu siihen, että yksittäisen arjen pulman takana on lapsi koko elämän tarinansa kanssa. Haastattelun vastaukset kirjasin lomakkeelle haastattelussa käydyn keskustelun lomassa. Lomakkeeseen kokosin runsaasti vapaata kerrontaa sisältävää osiota, jolloin oli mahdollista saada parempi kuvaus työntekijän kokemuksesta tilanteesta, jossa hän oli haasteita havainnut. Kysymykset ohjasivat haastateltavaa vastaamaan juuri haluttuun aihepiiriin, antamatta suurempia vapauksia haastattelutilanteessa. (Vilka 2015, 122-123.)

5.3.4 Valmis opas

Opas kokoaa yhteen hygieniaan liittyvät asiat lastensuojelulaitoksessa. Valmis opas koostuu kolmesta osasta; hygienian perusteista, lastensuojelulaitosympäristöstä ja huostaan otetusta lapsesta hygieniakasvatuksen näkökulmasta, sekä esimerkkitalanteista. Esimerkkitalanteet suunnittelin vastaamaan todellisia tilanteita, joita työssä voi tulla vastaan. Hyödynsin tilanteita pohtiessani myös omaa kokemustani lastensuojelutyön parissa. Ratkaisuja eli toimintaideoita esimerkkitalanteisiin suunnittelin olemassa olevan teorian, omien ajatusten sekä työntekijöiden oivallusten pohjalta. Pyrin kirjamaan ne mahdollisimman arkikeskeisesti, jolloin ajatusten siirtäminen arjen työhön ja lapsen rutiineihin konkreettisesti olisi helppoa. Työ on hyödyllinen erityisesti uutta työntekijää tai harjoittelijaa perehdyttäessä. Toivon, että tuotos tarjoaa vinkkejä ja pohdittavaa myös kokeneemmallekin ammattilaiselle.

5.4 Oppaan esittely

Esittelin oppaan lastensuojelulaitoksen henkilökunnalle koko työyhteisön ollessa koolla. Esityksessäni minulla oli mukana valmis opas, jonka kävin läpi kohta kohdalta.

Erityisesti keskityin esittelemään esimerkkitilanteita, mitkä herättivätkin keskustelua työyhteisössä. Opas sai hyvän vastaanoton ja positiivista palautetta.

6 POHDINTAA

Hygienian aiheena on aina ajankohtainen. Tämä toimi innostavana lähtökohtana projektin alulle panijana. Kun oppaan ajatus oli syntynyt, oli mielenkiintoista lähteä keräämään lähdemateriaalia. Jo lähteisiin tutustuessani koin oivaltavani uusia asioita ohjaajan työssä käytettävän oikeanlaisen työtteen tärkeydestä. Arjessa vastaantulevat tilanteet alkoivat tiedon karttuessa aueta paremmin itselle, jolloin niitä oli helpompaa sanoittaa opasta kirjoittaessa. Koko työn kokoamisen ajan pyrin pitämään peruslähtökohdat mielessä, eli kuinka lapsen taustalla on merkitys hänen toimintaansa ja kuinka lastensuojelulaitoksen tulee olla hänelle turvallinen, kasvattava ja kuntouttava koti. Kertoessani työyhteisölle tulevan opinnäytetyöni aiheesta, sain positiivista palautetta ja huomioita nimenomaan aiheen tärkeydestä ja siitä, kuinka se helposti arjen keskellä voi päästä unohtumaan. Työyhteisön mielenkiinto aiheeseen tulikin esille hyvin, kun lähdin toteuttamaan heidän haastattelujaan.

Haastateltavaksi lähti useampi laitoksen työntekijöistä, ja oli ilo huomata, kuinka mielellään he kertoivat paitsi kohtaamistaan haasteista, myös niihin keksityistä ratkaisuista. Tuotokseni myötä ajatuksia on nivottu nyt myös yhteen, ja tämä tulee varmasti helpottamaan arjen hetkiä, jolloin tuntuu, että omat ideat ovat käymässä vähiin. Erityisen suureksi avuksi tämä opas voi olla uudelle työntekijälle, jolla ei ole niin paljoa kokemusta juuri lastensuojelulaitoksessa työskentelyssä, sillä opas lähestyy asiaa nimenomaan lastensuojelulaitoksen työntekijän näkökulmasta. Koen oppineeni erityisesti, kuinka ilo ja luovuus helpottavat vaikeiden asioiden harjoittelua ja opettelua. Uuden oppiminen ja taitojen kartuttaminen sujuu helpommin, kun sekä aikuisella, että lapsella on mukavaa. Uuden oppimisen ei tarvitse olla pakollinen paha, vaan sen voi olla samalla hauska ja kuntouttavakin kokemus lapsen elämässä. Esiin tuli myös paljon lähdemateriaaleissakin esiinnoussut asia; lastensuojelulaitoksessa työskennellessä eri-

tyisen tärkeää on aito läsnäoleminen. Positiivinen, ratkaisukeskeisesti ajatteleva työntekijä ansaitsee lapsen luottamuksen. Pienin askelin, ja pienistäkin askelista hyvää palautetta antaen on mahdollista muuttaa tottumuksia ja tapoja parempiin.

LÄHTEET

Aalberg, A. & Siimes, M. 2007. Lapsesta aikuiseksi, nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.

Ahola, M. 2009. Loiset ihmisen riesana. YLE: Akuutti www-sivut. Viitattu 1.10.2018. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2009/05/19/loiset-ihmisen-riesana>

Apter, D., Cacciatore, R., Halonen, M., Kallio, M., Lehtonen, M., Porras, K., & Santalahti, T. Väestöliiton asiantuntija- ja lääkärilausunto oikeudenkäyntiä varten - Lausunto seksuaalisen trauman vaikutuksesta nuoreen. 2014. <http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/asiantuntijalausuntoja-oikeudenk/>

Duodecim www-sivut 2018. Tavallinen akne. Viitattu 10.10.2018. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00515

Duodecim www-sivut. 2018. Kynsien leikkaaminen. Viitattu 10.10.2018. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=jal00082

Emma & Elias-avustusohjelman Koulu asiaa-www-sivut. 2017. Viitattu 17.9.2018. <https://kouluasiaa.fi/>

Eronen, T & Laakso, R. 2016. Lastensuojelun laitoshoidon kasvatukselliset ja kuntouttavat orientaatiot ja niiden vaikuttavuus. Työpaperi 44/2016. 19-20. Viitattu 10.12.2018. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131499/URN_ISBN_978-952-302-780-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Harjula, M. 2007. Terveyden jäljillä: suomalainen terveystoiminta 1900-luvulla. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Joensuu, A. 2017. Trauma ei tarvitse hoitoa vaan lapsi. Familiar-artikkeli. Viitattu 12.11.2018. https://www.familiar.fi/perhehoito_uutinen/trauma-ei-tarvitse-hoitoa-vaan-lapsi

Kyllönen, T. 2009. Muista kunnollinen käsihygieniä! Viitattu 10.12.2018. Yle-artikkelit. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2009/05/05/muista-kunnollinen-kasihygienia>

Känkänen, P. Siirtymät sijaishuollossa, hetkiä ja ikuisuuksia. 2013. Teoksessa T.Heino, K.Kaikko, A.Pirinen, T.Pösö & S.Aaltonen (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Launiainen, H. & Sipari, S. 2011. Lapsen hyvä kuntoutus käytännössä. Vajaaliikkeisten kunto ry. Helsinki: Erweko Oy.

Lastensuojelulaitoksen www-sivut. Viitattu 16.9.2018.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 muutoksineen.

Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut. 2018. Puhtaus ja hyvinvointi. Viitattu 8.10.2018. <https://www.nuortennetti.fi/mieli-ja-keho/hyvinvointi/puhtaus-ja-hyvinvointi/>

Mannonen, K. 2018. Reiät lapsen hampaissa voivat kieliä huostaanoton riskistä – tutkimus löysi yli 1000 merkkiä, jotka ennustavat lapsen syrjäytymistä. YLE Uutisten www-sivut. Viitattu 1.10.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10313460>

Mehiläisen www-sivut. 2018. Lasten tavallisimmat tartuntataudit ja muut ”tarhan tullaist”. Viitattu 30.9.2018. <https://www.mehilainen.fi/lasten-mehilainen/lasten-tartuntataudit-ja-loiset>

Myllyniemi, S. 2015. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusseura ja tekijät.

Pohjanoksa, V. 2011. Yhteisöllisyys – osa lapsen hyvää arkea. Teoksessa P. Marjanen & E.Lindfors (toim.) Lapsen ja nuoren hyvä arki. Vantaa: Edit Prima Oy Helsinki, 38-44

Ranta, M., Välimäki, L., & Ojala, M. Ohjaajat, lastensuojelulaitos. Ulvila. Henkilökohtainen tiedonanto 22.11.2018.

Ristimäki, P. 2011. Hoida ja helli kynsiäsi. Terveystalkoot! 1/2011.

Salonen, K. 1997. Arjen aapinen. Helsinki: Suomen mielenterveysseura.

Silfberg, P. 2007. Ideasta projektiksi. Helsinki: Konsulttitoimisto Planpoint Oy.

Simo, M. 2017. Karu näky yhä useamman teinin suussa – työpaikka ja seurustelukumppani voi jäädä haaveeksi. Viitattu 1.10.2018. <https://www.lansivayla.fi/artikkeli/503334-karu-naky-yha-useamman-teinin-suussa-tyopaikka-ja-seurustelukumppani-voi-jaada>

Suomen hammaslääkäriliiton www-sivut. 2013. Suun terveys. Viitattu 1.10.2013. <https://www.hammaslaakariliitto.fi/fi/suunterveys#.W7XNikiFO0>

Timonen-Kallio,E, Yliruka,L & Närhi, P. 2017.Lastensuojelun terapeuttisen laitospasvatuksen mallennus. Työpaperi 23/2017. 16-18 & 26-27. Viitattu 12.11.2018. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyo%CC%88paperi_2017_23_netiti%20%282%29.pdf?sequence=1

Terveystalkootlaki 30.12.2010/1326 muutoksineen.

Terveystalkoot- ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut. 2018. Lapsen arki ja perushoito sijaishuollossa. Viitattu 17.9.2018. www.thl.fi

Terveystalkoot- ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut. 2018. Lastenkoti, nuorisokoti & Lapsen oikeudet sijaishuollossa. Viitattu 11.11.2018. www.thl.fi

Terveystalkoot ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut. 2018. Syyhy. Viitattu 1.10.2018. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit/taudit-ja-mikrobit/muut-taudinaiheuttajat/syyhy>

Terveystalkootin www-sivut. 2017. Hyvä käsihygienia suojaa taudeilta. Viitattu 13.11.2018. <https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/ajankohtaista/hyv%C3%A4-k%C3%A4sihygienia-suojaa-taudeilta>

Unicefin www-sivut. 2018. Lasten oikeuksien julistus. Viitattu 24.9.2018. www.unicef.fi

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-Kustannus. Viitattu 30.9.2018. www.ellibslibrary.com/reader/9789524517560

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön www-sivut. 2018. Terveystietopankki: Valkovuoto. Viitattu 7.10.2018. http://www.yths.fi/terveystieto_ja_tutkimus/terveystietopankki/64/valkovuoto

HAASTATTELUPOHJA

LASTENSUOJELULAITOKSEN TYÖNTEKIJÖILLE

Alla on eritelty henkilökohtaisen hygienian osa-alueita. Vastaa tarkennettuihin kohtiin, jos vastaat kohdanneesi niissä haasteita työssäsi.

SUUHYGIENIA

Olen kohdannut haasteita liittyen suuhygieniaan: Kyllä   Ei

Miten kohdattu haaste ilmenee:

Milloin kohdattu haaste esiintyy:

Onko ongelmaan pystytty puuttumaan, jos on, miten?

NUOREN PESEYTYMINEN

Olen kohdannut haasteita liittyen peseytymiseen: Kyllä   Ei

Millainen kohdattu haaste on:

Milloin kohdattu haaste esiintyy:

Onko ongelmaan pystytty puuttumaan, jos on, miten?

INTIIMIHYGIENIA

Olen kohdannut haasteita liittyen intiimihygieniaan: Kyllä   Ei

Millainen kohdattu haaste on:

Milloin kohdattu haaste esiintyy:

Onko ongelmaan pystytty puuttumaan, jos on, miten?
